

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. 1. juncto c.12. & 18.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

IN TIT. II. DE FORO COMPETENTI.

S U M M A R I A.

1. Forum quid significet.
2. Quid sit forum competens.
3. Iudex ordinarius Ecclesiasticus ubi ius dicere possit.
4. Forum incompetentis.
5. Forum & Forus an differant.
6. Forum competens quibus modis sortiamur.

Hic Tit. explicat, ubi quis agere & conveniri debeat. ¶ Etenim Forum hic significat locum iudicii exercendi, dictum à Ferrando, auctore Varrone, lib. 4. De lingua Lat. quòd in eum controversiæ deferantur, sicut & res venales ibidem exponuntur; sed prior significatio huius Tit est.

2 Forum competens dicitur, ubi quis comparere cogitur, iudicii accipiendi causâ. Hunc autem locum definire solemus, in quo majores nostri solito more sedere consueverunt, juris reddendi gratiâ, l. penult. in fine D. De iust. & iure; alioquin sententia iudicis nulla est, l. Cum sententia 6. & ibi Gl. C. De sent. & interlocut. om. iud. Id quæ in his, quæ contentiosæ jurisdictionis sunt, & causæ cognitionem desiderant, l. A procedente 4. C. de dilationib. Nam ea, quæ voluntariæ sunt jurisdictionis, ubique à iudice expediri possunt, ut sunt manumissio, emancipatio, & similia, l. 2. D. De off. Procons. & præterea Instit. Quib. mod. ius pat. potest sol. Item quæ ad præparationem iudiciorum pertinent, ut est citatio; interrogatio, an quis hæres

fit: item cuius ætatis, l. Voluit 4. D. De interrogat. in iure fac.

Arque hæc quoad ius civile. Hoc verò Pontificio iure potest ordinarius iudex, ut est Episcopus, per se vel per alium, puta Officialem sive Vicarium suum, quocumque loco territorii sui ius dicere, c. Cum Episcopus 7. De off. iud. ord. lib. 6.

Foro competenti opponitur forum incompetentis, quòd scilicet vitare nobis licet, imò quandoque cogimur: ut in Clerico, qui coram iudice sæculari conveniri non potest, c. 1. & c. Si diligenti 12. hoc. tit. & hoc cum sit, dicimur uti fori præscriptione, id est exceptione sive declinatione, l. Si fidei iussor 7. in pr. D. Qui satisdare cog. & l. fin. C. De except.

Quod verò Hostiensis & Panorm. hic differentiam constituunt inter Forum & Forus, quàm illud territorium cuiusque iudicis significet, fori verò auditorium ipsius iudicis, in quo ius redditur, ineptum planè est, ut jam ex Varrone probavimus. Eadem enim utriusque significatio est, c. Forus 10. in f. de verb. sig. quamvis fori, ut est masculinum, rarissimus usus sit.

Porrò variis modis quis forum competens sortitur, ratione vel domicilii, vel delicti, vel contractus, vel rei, de qua controversia est, vel ex causa reconventionis, aut prorogationis in alium iudicem, de quibus in c. fin. h. t. & in Summa Juris Canonici lib. 4. tit. 1. §. 6. & seqq. quæ idcirco hic non repeto.

In Cap. 1. juncto c. 12. & 18.

S U M M A R I A.

1. Clericus non nisi coram suo Episcopo, ejusve vicario aut delegato conveniri potest.
2. Potest tamen de consensu Episcopi consentire in alium iudicem Ecclesiasticum.
3. Potest compromittere in laicum.
4. Non etiam consentire in iudicem secularem.
5. Ne quidem de consensu proprii Episcopi.
6. Argumentum à contrario sensu quando cesset.
7. Quid si Clericus de facto ad iudicem laicum protrahatur fuerit.
8. Iuri publico privatorum passionibus renuntiari non potest.

Sententia huius Cap. hæc est, quòd Clericus non nisi coram suo Episcopo conveniri potest, aut ejus consilio coram aliis, utràque tamen parte litigantium consentiente. Et ratio est prærogativa ordinis clericalis, cui maximè convenit, ut à iudice professionis suæ iudicetur, sicut hac de re plurima jura exstant sub hoc Tit. & apud Gratianum in can. 1. cum seqq. xi. q. 1. & Auth. Statuimus C. De Episc. & Cler. intelligendo per Episcopum etiam Officialem, sive alium à se delegatum iudicem, quia & per hos iudicare dicitur Episcopus, à cap. Cum Episcopus De off. iud. ord. in 6. Quòd enim per hos facit Episcopus, ipsemet facere censetur, juxta juris regulam, Qui facit per alium, est.

est perinde ac si faciat per seipsum, *c. Quis facit* 72. De R. l. in 6. Proinde si ab alio lata fuerit sententia contra Clericum, ipso jure non valet, tamquam lata à non suo Judice, *l. in C. Si à non compet. jud.*

2 Potest tamen Clericus consentire in alium Judicem Ecclesiasticum, dummodò id fiat ex consensu Episcopi sui, *c. Significasti* 18. hoc tit. Quod singulare est in Clerico; cum in laico non requiratur consensus sui Judicis sæcularis in prorogando jurisdictionem alterius, sed sufficit laicum consentire, *d. c. Significasti, l. 1. & l. 2. D. De judic. & l. 1. C. De jurisd. om. jud.* Quare textus noster, dum inquit, *vel consilio ejusdem apud alios, ex audientibus est de consensu, propter d. c. Significasti.* Quod hic notandum est, cum aliàs regulariter consilium non injiciat necessitatem, sed satis est illud periculum fuisse, *c. Cum olim sup. De arbit.* Etenim consilium naturà suà liberum est, non obligatorium, *§. intransantem Inst. de mandato.* Hic verò consilium denotat consentum, ut suadet subjecta materia, quippe indecens videtur, ut Clericus: iudicium proprii Episcopi per contemptum quasi subterfugiat, omisso consensu Episcopi sui; quamvis diversum sit, ut antè dixi, in laico, cui id à jure permissum est. Verbum autem, *alios*, non pluralitatem significat, quasi necesse sit ex consensu Episcopi plures adiri Judices, sed resolvendum est in hunc vel illum Judicem quemcumque Ecclesiasticum, id enim aperte constat ex *d. c. Significasti.*

3 Non obstat, quòd Clericus in causa civili compromittere possit in laicum sine consensu Episcopi sui, *c. Dilecti* 4 & *ibi Panorm. sup. De arbit.* quia aliud est in arbitro, qui per viam cujusdam transactionis adsumitur, non tamquam Judex, sed ut privatus cogitor & diremptor litis, *l. Ait prator §. D. De re judic.* Judicis verò officium publicum est, *l. Quippe* 28. *D. De judic.* Ac proinde in nominatione quædam est, si Clericus, relicto Episcopo suo, alium Judicem adeat; ideoque in prorogando hujus jurisdictionem opus est consensu Episcopi sui, ut antè dictum est.

4 Multò minus poterit Clericus consentire in Judicem sæcularem, etiamsi juratus id faciat, *c. Si diligenti* 12. hoc tit. propterea quòd privilegium hoc, ne Clericus coram Judice sæculari conveniatur, concessum sit toti Clero universim, tamquam unum corpus spectando. Non igitur potest unius vel alterius Clerici facto huic privilegio derogari; siquidem pactis privatorum juri

publico non derogatur, ne quidem juramento accedente, *d. c. Si diligenti, junctà l. l. publicum D. De pactis.* Juramentum enim tunc servatur, cum non vergit in æternæ salutis dispendium, nec in alterius detrimentum, *c. Cum contingat* 28. *inf. De jurejur. & c. 2. De pact. in 6.* At si juramento confirmaretur prorogatio alterius Judicis per Clericum, præjudicaretur toti collegio Clericorum.

Quare idem quoque erit, etsi proprii Episcopi consensus huic prorogationi in sæcularem Judicem accederet; nihilo enim magis huic privilegio Clericorum præjudicaretur. Quod hic notandum est, propter *c. 1. hoc tit.* ubi à contrario sensu videtur colligi, quòd Judex sæcularis ex consensu Episcopi possit Clericum condemnare aut distringere. Similis text. est in *can. 2. & in can. 5 xi q. 1.*

6 Sed respondendum est, cessare hoc argumentum à contrario sensu, cum aliud constet ex *d. c. Si diligenti, & eius ratione.* At receptum est communè Dd sententià, quòd cesset argumentum à contrario sensu, quando diversum constat ex alio jure vel lege: quippe argumentum istud tacitè raturum eruitur ex mente legis, unde meritò cessat, ubi contrarium lege decusum est. Latè *Nic. Everardi in Loco à contrario sensu.*

7 Quid si de facto Clericus Clericum protraxerit coram Judice sæculari? Et constitutum est, quòd actor causa sua cadat, & à communione Sacramentorum submoveatur, *d. c. Si diligenti & can. Inolita xi q. 1.* Est autem protrahere invitum ducere in iudicium, ut rectè hic interpretatur Gl. Nam si sponte Clericus venerit, & consenserit in Judicem sæcularem, locum suum amittit, id est, deponitur: idque in criminali causa, in civili verò rem, si quam fortè per sententiam obtinuit, perdit. Ubi verò laicus trahit Clericum ad Judicem sæcularem, non solum cadit jure suo, sed nec sententia Judicis tenet; & præterea Judex officio suo privatur, juxta *Fred. Constit. in Auth. Saturnus C. De Episc. & Clericis.* Prædictis non obstat textus in *l. Si quis in conscribendo* 29. *C. De pact.* ubi Sacerdos rectè renuntiat foro Ecclesiastico; quia huic derogatum est per *d. c. Si diligenti*, ob aliam rationem, quàm qua nititur Justinianus in *d. l. 29.* quòd scilicet privilegium hoc publici juris sit, ut antè explicatum est.

8 Unde observa hinc regulam, quòd juri publico privatorum passionibus renuntiare non potest, etiam

etiam cum juramento. Ex qua Bart *in l. Si quis pro eo num. 8. D. De fideiuf. eleganter infert*, quod venditio earum rerum, quæ ædibus infixæ sunt, veluti sunt marmora, non confirmetur juramento; quod ratione publicæ utilitatis earum alienatio prohibita sit, ne reformetur urbis aspectus, *l. Semarius. §. 2. D. De contrah. empt. Et l. Cetera. 41. §. 1. D. De legat. 1.* Secus si prohibitio facta esset principaliter in favorem singulorum: veluti si civibus Ingol-

stadiensibus immunitas à vectigalibus esset concessa, vel ne alibi quàm Ingolstadii conveniantur, poterunt iidem cives singulares huic immunitati vel privilegio fori renuntiare, quod scilicet principaliter eorum favorem respiciat, *per text. in c. Dilacti. 17. hoc tit.* Simile est de feriis in favorem hominum introductis, ut sunt feriæ mesium & vindemiarum, *c. ult. inf. De feriis.*

IN TIT. III. DE LIBELLI OBLATIONE.

SUMMARIA.

1. *In libello causa petitionis exprimi debet.*
2. *Et quidem in personali actione causa remota,*
3. *In reali proxima causa.*

Vide in hunc Titulum Andr. Gail, *lib. 1. Obser. 61. cum aliquos seqq.* Illud unum tantum modò moneo, quod in libello semper causa exprimi debeat: quæ duplex est, vel remota, vel proxima. *Causam remotam in personali actione exprimere sufficit hoc modo: Peto à te centum ex mutuo, ex commodato, vel simili con-

tractu. Nam inde præsumitur causa proxima, quæ est obligatio, quam solam exprimere non sufficit, propter incertitudinem, *c. fin. hoc tit.* *In reali verò actione proxima causa est exprimenda, quæ est dominium, vel quasi: ut, Peto hanc rem, quia mea est, vel quasi. Non autem necesse est, ut exprimat causa remota; videlicet, Peto hanc rem, quia mihi est vendita, legata, vel donata: & hoc ideo, quia dominium, vel quasi, non nisi ex una causa nobis obtingere potest, *l. 3. §. ex plurib. D. De acq. vel amit. poss.* Nam hæc probatur in progressu iudicii.

IN TIT. IV. DE MUTUIS PETITIONIBVS,

In Cap. 1.

SUMMARIA.

1. *Facti species.*
2. 9. *Reconventionem prorogatur jurisdictio.*
3. *Reconventio coram arbitris non habet locum.*
4. *Differentia quoad hoc inter arbitrum & iudicem delegatum.*
5. *Reconventio an locum habeat contra Clericum.*
6. *Quando opponenda.*
7. *An unâ eademque sententiâ terminanda utraque causa.*
8. *Reconventio quibus casibus cesset.*

Facti species hæc proponitur. Plebanus, id est, Parochus & Clerici Maturinenses conveniant Monasterium Matur. coram Judicibus à Sede Apostolica delegatis Monasterium contra coram iisdem Judicibus conveniat eisdem Plebanum & Clericos; puta conventionis causa fuit mutuum; reconventionis emptio vel venditio, aut simile quid. De hac reconventionem consultus S. Pont. an ea admitti deberet, rescribit *hoc c. n.* causam admitti oportere: hoc tamen servato ordine, ut, propositâ prius actione, quam

præterdit Plebanus & Clerici, deinde responsione subsecutâ ex parte Monasterii, respondeatur quoque in continenti ipsi Monasterio à Plebano & Clericis; & sic ordine successivo Judices utramque partem audiendo, per transactionem aut sententiam suam causas dirimant. Itaque hoc textu mutua petitio est: una, quam obtendunt Plebanus & Clerici; altera, quam Monasterium. Illam conventionem vocamus ex parte actorum, hanc reconventionem ex parte Monasterii. Hinc Tit. nostri inscriptio. *De mutuis petitionibus.*

Et est notandum, per reconventionem prorogari jurisdictionem Judicis, qui alias Judex non est: ut videmus hic in delegatis Judicibus in causa mutui, qui per reconventionem fiunt Judices & in causa empti vel venditi, quæ delegatione suâ non continebatur. Idem est & in ordinario Judice, *per text. in l. Cum Papinianus. 13. Et Auth. Et consequenter C. De sens. Et interloc. om. iud.* ubi & hæc ratio redditur à Justiniano: Cujus in agendo, inquit, observat arbitrium, eum habere & contra se Judicem in eodem negotio non dedignetur.